

วรรณคดีและงานวิจัยอันที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันนี้มีผู้สนใจเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษามาก และได้ทำการวิจัยปัญหาการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม ตลอดจนวิเคราะห์แบบเรียนในหมวดวิชาสังคมศึกษาในอย่างกว้างขวาง สำหรับการวิจัยเรื่องปัญหาการเรียนและการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับที่ 5 นี้ ยังไม่เคยมีงานวิจัยโดยตรงเลย เนื่องจากเป็นงานที่เพิ่งเริ่มต้นจริงจังในปี พ.ศ. 2517 แต่มีวรรณคดีและงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และทางสังคมศึกษาในระดับการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้คือ

ในค่านิยมวิทยาเกี่ยวกับการสอนผู้ใหญ่ ฆานพ กาละดี¹ ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ มีใจความสรุปได้ว่า ผู้ใหญ่ไม่ว่าจะมีอายุมากแค่ไหนก็มีความสามารถที่จะเรียนได้ผลดี แต่การเรียนของผู้ใหญ่นั้นเขาจะเรียนตามวิธีการของเขา ซึ่งมีความแตกต่างไปจากวิธีเรียนของเด็ก หลักสำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีดังนี้คือ

004791

1. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี เมื่อเขาต้องการที่จะเรียน
2. ผู้ใหญ่จะเรียนเฉพาะสิ่งที่เขามีความรู้อยู่แล้วจำเป็นต้องเรียน
3. ผู้ใหญ่เรียนรู้โดยการกระทำ
4. จุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อยู่ที่ปัญหาและปัญหาเหล่านั้นจะต้องเป็นความจริง
5. ประสบการณ์มีผลกระทบกระเทือนต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
6. ผู้ใหญ่จะเรียนได้อย่างดียิ่งในบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เป็นกันเอง
7. การสอนผู้ใหญ่ควรวางวิธีหลาย ๆ อย่าง
8. ผู้ใหญ่ต้องการแนะแนวไม่ใช่การสอบหรือคะแนน

¹ฆานพ กาละดี, "หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 8 ประการ" วารสารการศึกษาผู้ใหญ่, 38 (ม.ค., 2513), หน้า 13-18.

การวิจัยของกรมวิเทศสหการ² เกี่ยวกับสภาพปัญหาทั่ว ๆ ไปของการเรียน และการสอนของการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 1-5 มีใจความสรุปได้ดังนี้คือ หลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับที่ 1-5 ยังอิงหลักสูตรการเรียนในภาคปกติ บุคลากรงาน บริหารและธุรการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานนี้มักไม่มีความรู้ความเข้าใจหรือไม่ได้รับการฝึก อบรมในเรื่องนี้มาโดยเฉพาะ ครูส่วนใหญ่มักดำเนินการสอนอย่างเดียวกับโรงเรียนภาค ปกติ และไม่ตั้งใจสอนเนื่องจากความเห็นค่อนเหินห่างจากงานสอนในเวลากลางวัน ตำราเรียน ที่จัดทำไว้เฉพาะหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับต่าง ๆ ยังไม่มี ต้องอาศัยตำราเรียนที่ใช้ใน โรงเรียนภาคปกติ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เหมาะสมระหว่างตำราเรียนกับระยะเวลา ของการเรียน อุปกรณ์การสอนในโรงเรียนผู้ใหญ่ขาดแคลนมาก เพราะต้องขยืมอุปกรณ์การ สอนจากโรงเรียนภาคปกติ ทำให้การเรียนการสอนไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร นักศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนมากมีปัญหาเรื่องพื้นฐานความรู้ไม่เท่าเทียมกัน และการออกกลางคันมีมาก ก่อให้เกิด ความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา

งานวิจัยภายในประเทศเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับชั้น มัธยมศึกษาและระดับวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางประกอบการวิจัยครั้งนี้ มี ดังนี้คือ จิตรบุญรวม เฒ่าวัฒนา³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจปัญหาและอุปสรรค ต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูจำนวน 100 คน และนักเรียนจำนวน 300 คน ของโรงเรียนรัฐบาล 4 โรงเรียน วิทยาลัย 4 โรงเรียน โรงเรียนสาธิต 2 โรงเรียน และโรงเรียนในโครงการปรับปรุงกรมสามัญศึกษา 2 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าวิธีสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะโรงเรียน

² คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและวางโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, รายงานสภาพขอเท็จจริงของการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2512-2516 (พระนคร: โรง พิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 8-11.

³ จิตรบุญรวม เฒ่าวัฒนา, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชา สังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

ขาดอุปกรณ์ ส่วนที่มีไขกล่าสมัย ครูมีชั่วโมงสอนมากทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ไม่มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และพาลี แสงกิจ⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 5๗ คน นักเรียน 677 คน ของโรงเรียนรัฐบาลชายหญิงและโรงเรียนสหศึกษาในจังหวัดพระนครรวม 18 โรงเรียน ผลการวิจัยพบวามีปัญหาส่วนตัวเรื่องรายได้จึงต้องประหยัด การสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป และมีงานพิเศษต้องทำด้วย ทำให้ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน ส่วนอุปกรณ์การสอนครูต้องใช้เงินส่วนตัวซื้อมาใช้เอง ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรม แบบเรียนที่ใช้ยังไม่เหมาะสมกับเด็กทั้งทางด้านเนื้อหา ภาษารูปเล่ม กระดาษพิมพ์ และภาพประกอบ ครูส่วนใหญ่เข้าใจเรื่องวิธีการวัดผลดี ครูและนักเรียนชอบขอทดสอบแบบปรนัยและอัตนัย และอมรา มนัสวานิช⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 60 คน และนักเรียน 475 คนของโรงเรียนรัฐบาลดังกล่าว ผลการวิจัยสรุปได้ว่าวิธีสอนของครูยังขาดประสิทธิภาพเนื่องจากครูขาดคุณวุฒิ และไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการสอนวิชานี้มาโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังขาดอุปกรณ์หนังสือคนควา หลักสูตรส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และวัชรา คลายนาท⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูจำนวน 60 คน และนักเรียนจำนวน 260 คนของโรงเรียนมัธยมแบบประสมดังกล่าวจำนวน 9 โรงเรียน ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่ยัง

⁴พาลี แสงกิจ, "แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

⁵อมรา มนัสวานิช, "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

⁶วัชรา คลายนาท, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

มีความสนใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมแบบประสมในด้านหลักสูตร แบบเรียน และวิธีการประเมินผลการสอน เนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนื้อหาวิชาหน้าที่พลเมืองยังขาดความเหมาะสม ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน สำหรับนักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ในการเรียนสังคมศึกษาคือมีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์และสังคม และเขาวงกต สิ่งหะพันธุ⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนการช่างภาคการศึกษา 1" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 34 คน นักเรียน 445 คน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ของโรงเรียนการช่างดังกล่าว 14 แห่ง ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า การเรียนการสอนสังคมศึกษาขาดประสิทธิภาพ ครูยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ครูใช้อุปกรณ์การสอนน้อย ปัญหาที่สำคัญคืออุปกรณ์การสอนมีไม่พอเพียง ขาดแหล่งวิทยากรและหนังสืออ่านประกอบ และครูจัดกิจกรรมประกอบการสอนไม่มากนัก นอกจากนี้นักเรียนยังขาดความสนใจและไม่เห็นความสำคัญของวิชานี้ และสมประสงค์ นวมบุญดี⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนและการสอนสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ 188 คน และนักศึกษา 417 คน ของสถาบันฝึกหัดครูดังกล่าว ผลการวิจัยสรุปได้ว่าหลักสูตรและเวลาเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่สอดคล้องกัน เนื้อหาวิชามีมากเกินไปจนจะจัดกิจกรรมให้เหมาะสมได้ อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการทำประมวลการสอน วิธีสอนที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ การสอนแบบบรรยายและเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดทำมากที่สุดคือนักศึกษาเก็บรวบรวมประมวลข่าว ภาพ วัตถุ ส่วนวิธีการวัดผลส่วนใหญ่ใช้ข้อสอบ

⁷เขาวงกต สิ่งหะพันธุ, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนการช่างภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

⁸สมประสงค์ นวมบุญดี, "ปัญหาการเรียนและการสอนสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง" (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

แบบปรนัย และ อัตนัย

สำหรับงานเขียนและการวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งพอจะเกี่ยวข้องกับและอาจนำมา
ศึกษาพิจารณาเป็นแนวทางประกอบการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้คือ Richard Steward Knight⁹
ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Characteristics of Secondary School Social Studies
Teachers Who Deal with Social Issues in Their Classroom" ตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้คือครู 2 กลุ่ม กลุ่มละ 18 คน กลุ่มแรกใช้บทความทางสังคมในการสอน
กลุ่มที่สองไม่ใช้บทความทางสังคมในการสอน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าครูที่ใช้บทความทาง
สังคมสอนเด็ก เป็นครูที่มีบุคลิกภาพในการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาของ
นักเรียนได้ ใช้จิตวิทยาช่วยในการสอน เตรียมการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
เลือกใช้อุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสม บรรยายภาคที่สอนในห้องเรียนเป็นกันเอง ไม่
เข้มงวด มีบุคลิกภาพในการนำนักเรียนให้สามารถร่วมมือกันได้ดี ส่วนครูที่ไม่ใช้บท-
ความทางสังคมสอน ส่วนใหญ่เป็นครูที่มีบุคลิกภาพไม่มั่นใจในตนเอง วิตกกังวล หวั่นกลัว
ต่อความไม่สงบของสังคม การสอนที่ใช้ส่วนมากสอนไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ว่าง
ใจในการใช้ตำราเรียนมากกว่าหนังสือพิมพ์และนิตยสารต่าง ๆ และ Gordon Scott
Bachus¹⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Academic Preparation,
Teaching Assignments, and Professionalism of Selected Social Studies
Teachers in Secondary Schools of Arkansas" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู
สังคมศึกษา 60 คน ในโรงเรียนมัธยมในรัฐอาร์คันซัส ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูสังคม
ศึกษาในโรงเรียนมัธยมในรัฐอาร์คันซัสไม่ได้รับการเตรียมตัวทางด้านวิชาการในระดับ

⁹Richard Steward Knight, "Characteristics of Secondary School Social Studies Teachers Who Deal with Social Issues in Their Classroom," Dissertation Abstracts, Vol.33, No.5 (November, 1972), p.2220.

¹⁰Gordon Scott Bachus, "An Analysis of the Academic Preparation, Teaching Assignments, and Professionalism of Selected Social Studies Teachers in Secondary Schools of Arkansas," Dissertation Abstracts, Vol.33, No.5 (November, 1972), p.2086.

วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเพียงพอ ครูสังคมศึกษาต้องสอนวิชาที่ไม่ตรงกับความรู้พื้นฐานที่ตนได้เรียนมา และจำนวนชั่วโมงที่ครูต้องสอนมีมาก ซึ่งมีผลต่อเจตคติของครูคือไม่มีเวลาที่จะสนใจเขาเป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพครู ไม่สนใจที่จะอ่านนิตยสารที่เกี่ยวกับงานอาชีพของตน และ Henry Toews¹¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Preparation of Senior High School Social Studies Teachers in Alberta" ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนต่าง ๆ ที่เคยเป็นนิสิตฝึกสอนของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของรัฐอัลเบอร์ต้า เฉพาะปี พ.ศ.2515-2516 ผลการวิจัยสรุปว่าความหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในรัฐอัลเบอร์ต้ายังขาดเกณฑ์มาตรฐานในการเตรียมครูสังคมศึกษาในด้านวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและด้านการสอน ส่วนใหญ่ครูสังคมศึกษาที่เรียนสำเร็จแล้วมีความสามารถในการสอนทางดานประวัติศาสตร์ ส่วนวิชาอื่น ๆ ในหมวดยังขาดความสามารถในการสอน เช่น วิชามานุษยวิทยา ในด้านการสอนสังคมศึกษาแผนใหม่ ครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเตรียมตัวเพียงพอในมหาวิทยาลัย เช่น สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น สอนให้รู้จักทัศนคติเลือกค่านิยมหรือสอนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เป็นต้น และ Carl A. Grant¹² ได้เขียนบทความเรื่อง "The New Social Studies and the Inner - City Students" มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาที่อยู่ในเมือง เพราะสิ่งแวดล้อมและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ได้อย่างดี สังคมศึกษาจะช่วยนักศึกษาในเมืองในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และทักษะต่าง ๆ ด้วยการให้เขารู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ครูสังคมศึกษาจึงควรเน้นในการจัดโปรแกรมการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะและทัศนคติที่จะปรับปรุงสังคมในเมืองของตน จัดกิจกรรมและเทคนิคการเรียนรู้ที่จะทำหายุให้นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีเหตุผล วิธีสอนที่จะนำมาใช้ได้ดีที่สุดคือการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Critical Inquiry) นั้นเอง

¹¹Henry Toews, "The Preparation of Senior High School Social Studies Teachers in Alberta," Dissertation Abstracts, Vol.35, No.7 (January, 1975), p.4142 A.

¹²Carl A. Grant, "The New Social Studies and the Inner-City Students," The Social Studies, Vol.LXV, No.3 (March, 1973), pp.118-120.